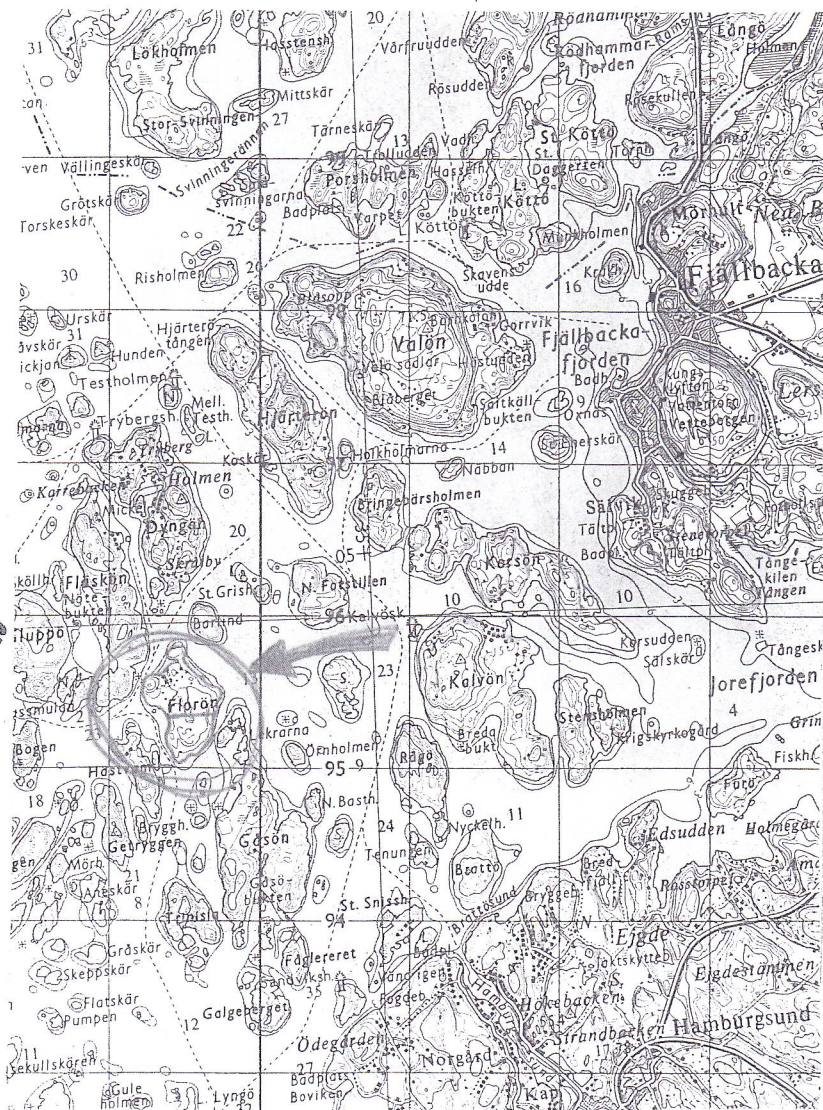
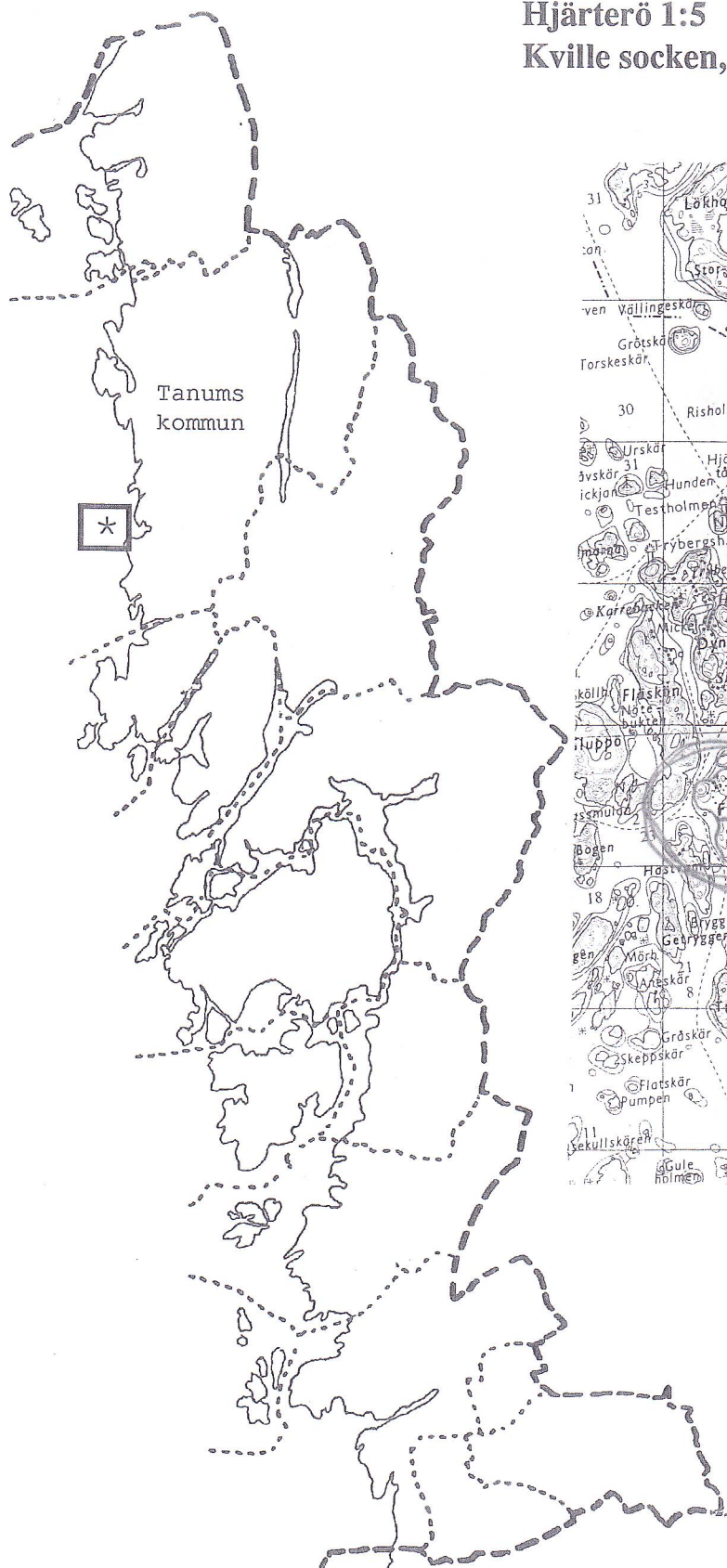

FLORÖN

Hjärterö 1:5

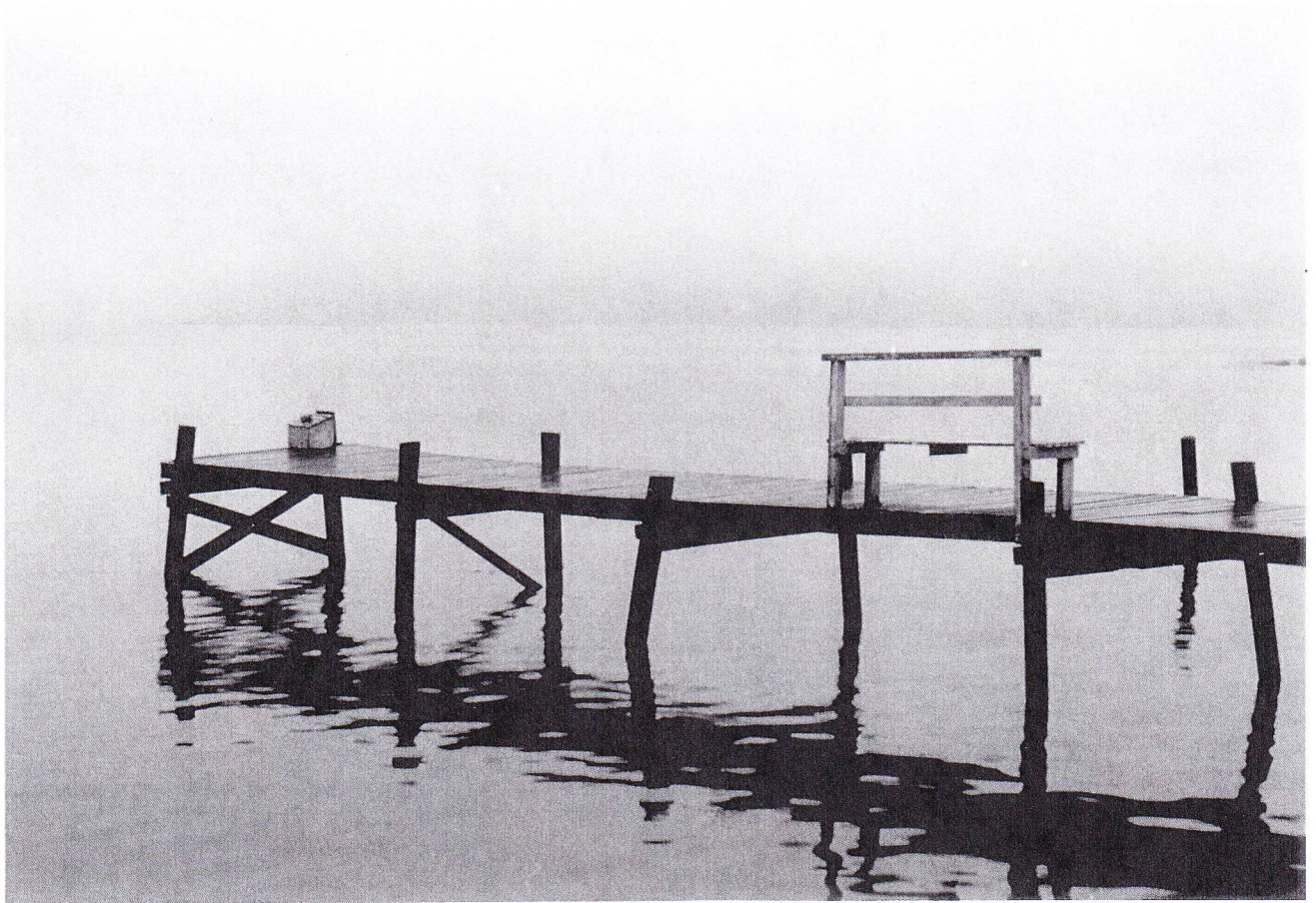
Kville socken, Tanums kommun

ANTIKVARISK FÖRPROJEKTERING
BOHUSLÄNS MUSEUM

Rapport 10

ANTIKVARISK FÖRPROJEKTERING

FLORÖN

Hjärterön 1:5, Tanums kommun

1. INLEDNING

I skärgården utanför Fjällbacka finner man flera bosättningar som har samband med uppsvinget i fiske och sjöfart under 1800-talet. Gula eller vita kaptens- eller skepparhus med snickarglädje, liggande ganska nära vattnet och med tillhörande magasin och bryggor framför.

I kontrast mot den karga omgivande naturen har dessa platser karaktär formats till något mycket speciellt. Ett sådant ställe finner man på Florön. Bebyggelsen här anses så intressant att fråga om byggnadsminnesförklaring har väckts. Beslut har dock ännu inte fattas i frågan. En dokumentation och historiebeteckning gjordes 1982 (Kulturhistorisk dokumentation inför byggnadsminnesförklaring nr 22. Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län 1982). De historiska uppgifterna nedan är hämtade ur denna rapport.

Byggnaderna på Florön är i behov av upprustning, vilket också av ägaren planerades ske 1991. Inför dessa arbeten beslöt länsantikvarien att uppdra åt Bohusläns museum att utföra en antikvarisk förprojektering för att kunna ange de kulturhistoriska riktlinjerna för byggnadsarbetena. Inga arbeten kunde dock påbörjas under 1991, men det kommer troligen att ske inom en snar framtid.

Eftersom Floröns ursprungsflora dels under den tid det fanns åretruntboende och senare genom anläggandet av en trädgård har påverkats och troligen tillförts arter utifrån, har även floran idag dokumenterats.

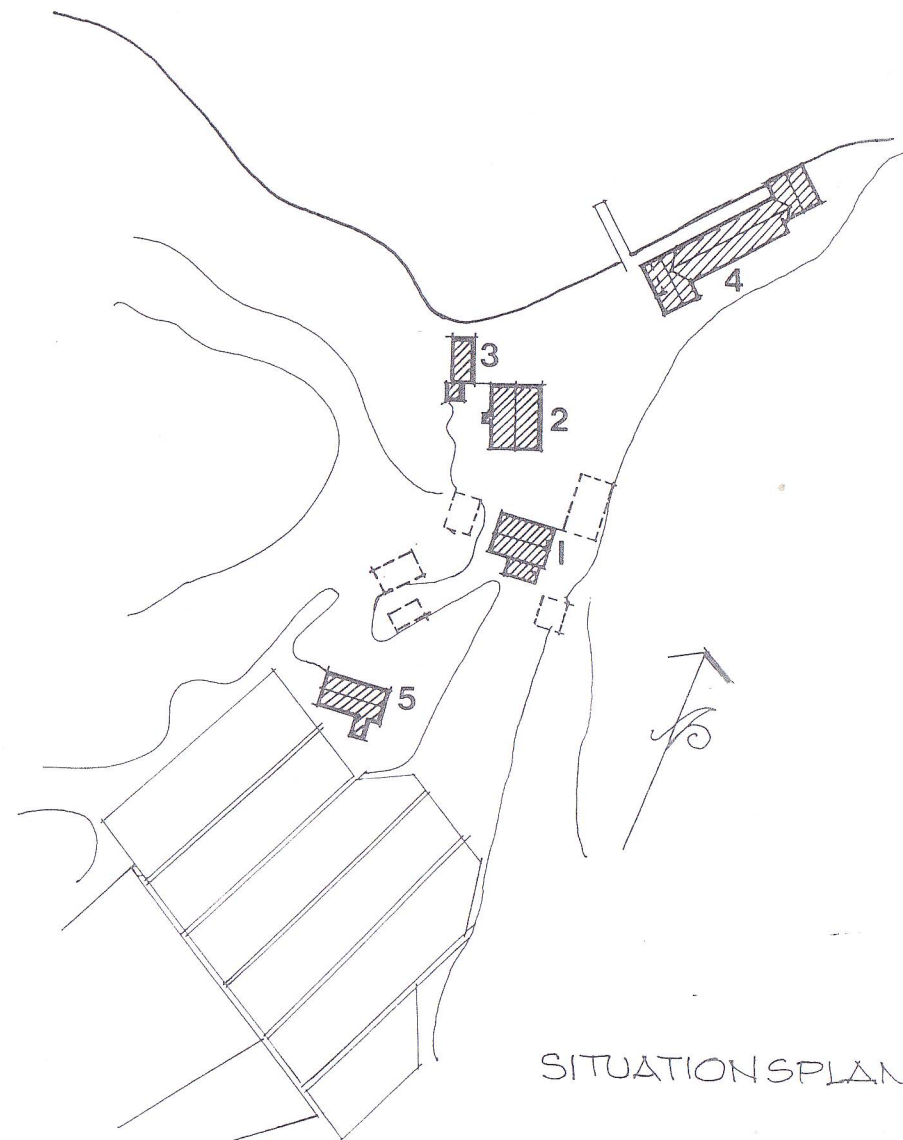
För den kulturhistoriska delen av arbetet har svarat antikvarie Tomas Brandt och för den botaniska dokumentationen antikvarie Jan Uddén.

2. HISTORIK

Den första dokumenterade bebyggelsen var en byggnad som en jaktuppsyningsman lät uppföra 1831. I slutet av 1830-talet flyttade kaptensänkan Abela Johansson ut till ön och började driva ett värdshus. Förutom själva värdshusbyggnaden uppfördes ett antal andra byggnader på ön. På 1844 års Laga skifteskarta räknas sex ytterligare byggnader. Idag ligger Florön avigt till, eftersom vi huvudsakligen färdas till lands, men i 1800-talets Bohuslän var det segellederna som räknades och då låg ön betydligt mer centralt. Krogen var välbesökt, inte minst sedan storillen gått till igen i Fjällbackafjor-

FLORÖN

- ÄLDRE BYGGNAD, NUMERA RIVEN.
- ▨ BEF. BYGGNAD.
- 1 VÄRDSHUSET
- 2 SJÖKAPTENS HUSET
- 3 MAGASIN - FÖRRÅD
- 4 MAGASIN - SALTERI
- 5 LADA

1981-11-15
T. HERNAND

den 1877. Florön fungerade också som gästgiveri.

1884 avled Abela Johansson och ärvdes av sonen och kaptenen Peter August Johansson. Dennes smeknamn "Flarön" avslöjar samtidigt ursprunget till öns namn: Den flata ön eller Ön med den stora flatan: Flarön, idag skrivet Florön. Det bergsparti som utgör öns södra och största del har en förhållandevis flat översida, åtminstone sett i silhuett.

Peter Johansson hade på 1860-talet låtit uppföra sig ett eget bostadshus, det gula s k kaptenshuset. Flera liknande finns i den närliggande skärgården och längs Bohuskusten, de flesta med ett snarlikt utseende som i viss mån skilde sig från fiskarbefolkningens hus. En centralt placerad ingång med dubbeldörr på framsidan, på ömse sidor flankerad av två fönster. Innanför en hall som leder igenom huset till ett kök mitt på baksidan. På gavlarna så två rum, ett större åt framsidan och ett mindre åt baksidan (se planlösning)

Förutom rederirörelse ägnade han sig också åt sillsaltning och ansjovisinläggning, och därför uppfördes de stora magasinerna invid vattnet. Krogen upphörde 1888.

Efter Peter Johanssons död 1898 såldes ön och byggnaderna har sedan dess fungerat som sommarbostäder. Under flera år stod husen tomma och fick då en del skador. När stockholmsläkaren Peter Silfversköld 1931 tog över ön blev han därför tvungen att genomföra en del reparationer. En del paneler och snickerier härrör därför från denna tid. Han lät också renovera krogen eller värdshuset i ett tidstorget skick.

Peter Silfversköld var också mycket botaniskt intresserad, och förvandlade trädgården till en prunkande oas, liksom många klippskrevor i bergen intill dit jord bars för att kunna plantera i. Professor The Svedberg, vän till Silfversköld, kunde därför 1943 räkna till över 250 olika kärnkryptogamer på ön. Peter Silfversköld avled 1952, och ön ägs idag av arvingar.

3. FLORÖN IDAG

På ön finns idag fem byggnader. Förutom krogen och kaptenshuset finns också en lada och en gäststuga samt de stora sillmagasinen. Övriga ekonomibyggnader har försvunnit.

3.1 KAPTENSHUSET:

Huset är idag målat i en gul kulör som troligen härrör sig från 1972 då TV med Åke Falck spelade in Emilie Flygare-Carléns "Ett köpmanshus i skärgården" här. Byggnaden är i huvudsak i gott skick, men en del målningsarbeten och mindre reparationer är nödvändiga.

Interiör: Det är genomgående lika dörrar och listprofiler i alla rum. Helfranska trefyllningsdörrar med vridtrycke

Vårdshuset t v, det gula kaptenshuset t h
Foto Tomas Brandt, Bohusläns museum

De gula magasinen
Foto Tomas Brandt, Bohusläns museum

av mässing. Hög fotlist i alla rum utom köket. Taklisten är enkel hålkål utan skugglist. I rummet söder om köket är väggarna klädda med (övertapetserad) stående profilerad skuggpanel, alternativt växelpanel. Köksväggarna är klädda med fernissad kryssfänér och skåpen är ådringsmålade. Målningen och faneret har samma bruna färgton.

I övrigt är väggarna i rummen pappspända och tapetserade utan underliggande råspont eller skivmaterial.

Vi föreslår: Alla dörrar, trycken och nyckelskyltar behålls. Likaså fotlister och lister kring dörrar och fönster. Taklisten kompletteras ev med skugglist. I köket behålls om möjligt kåpan över spisen samt ådringsmålningen. Kakelugnar behålls.

Exteriör: Ursprunglig stående locklistpanel endast på baksidan. På sydgaveln senare panel med fyrkants oprofilerad locklist, och på framsidan samt gaveln mot sjön stående profilerad skuggpanel, troligtvis från 1931. Huset är gulmålat i flera gula nyanser och har vita snickerier. Enkupigt tegel på taket.

Vi föreslår: Om möjligt bibehållen panel. I det fall panel skall bytas ut mot ny, bör denna göras likadan som originalpanelen på baksidan. Om panelen skall bytas bör ändå den sågtandade gesimsen återanvändas, om det är möjligt att ta ner den hel. Annars bör också en gesims nyttillverkas, men då inte sågtandad utan med originalgesimsen på baksidan som förebild.

Fortsatt enkupigt tegel, om möjligt befintligt kompletterat med annat äldre tegel.

Fönster ommålas, om så är nödvändigt repareras skadade partier. Isolerglas sätts i innerbåge. Eventuell nyttillverkning sker med originalfönstren som förlaga.

Huset bör sedan målas med ljus gul linoljefärg, förslagsvis med pigment 920 järnoxidgult eller 92 ljusockra. Snickerierna bör vara vita, men färgprover bör tas på förstukvistens kolonner och snickerier för att utröna en eventuell annorlunda ursprunglig färgsättning där.

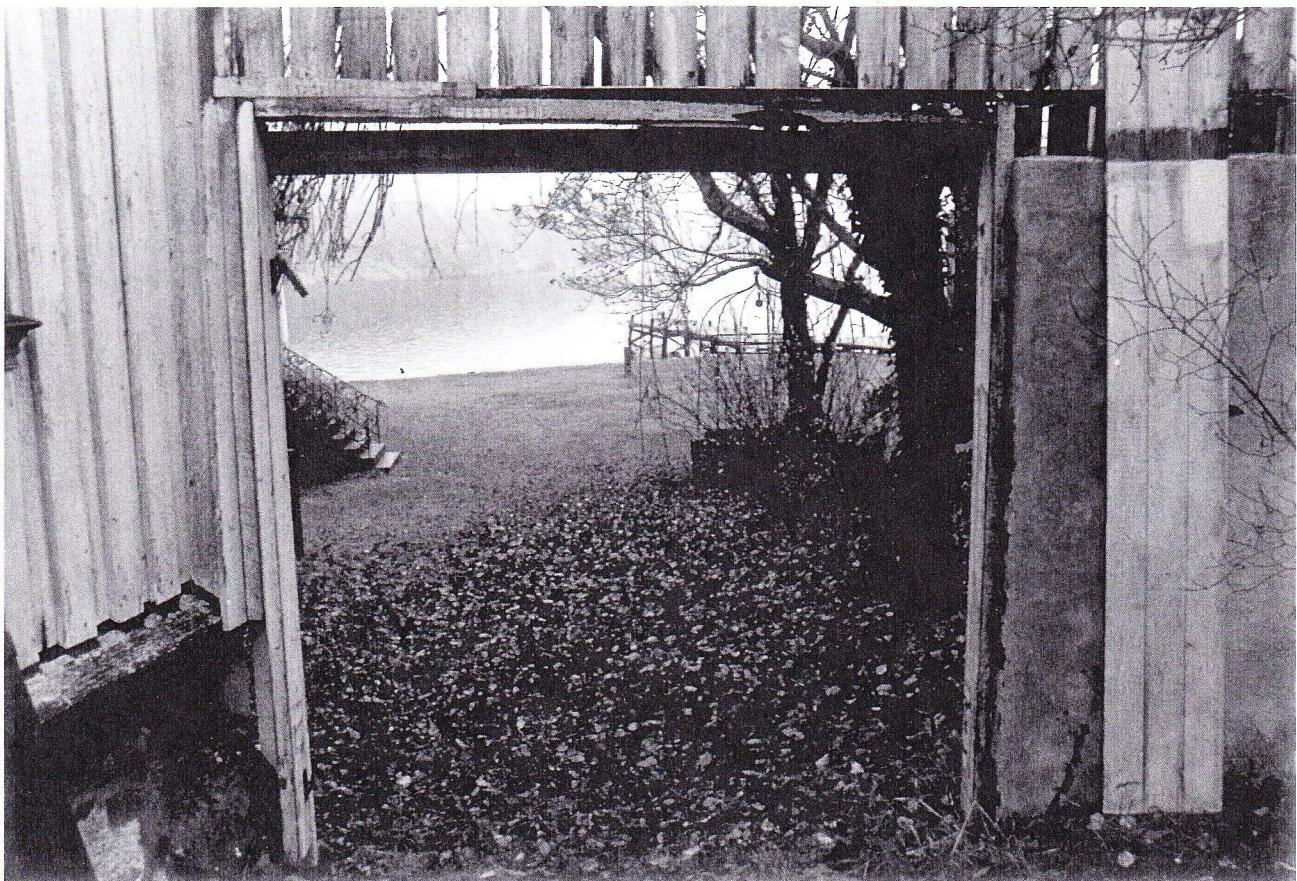
Huset har föreslagits tilläggsisoleras, men vi vill föreslå att man satsar framförallt på att isolera bottenbjälklag och vind, medan ytterväggarna framförallt vindtätas. De stora fönstertyorna på ytterväggarna gör att en tilläggsisolering blir en kostsam åtgärd i förhållande till vad man uppnår i energibesparing.

3.2 KROGEN:

Detta hus är i akut behov av reparation, om inte allvarliga skador skall uppstå. Inte minst taket är i dåligt skick.

Detalj av skadat fönster på värdshuset
Foto Tomas Brandt, Bohusläns museum

Bryggan och gräsplanen, sedd genom trädgårdsplanket
Foto Tomas Brandt, Bohusläns museum

Interiör: Stora delar av interiören har föreslagits skyddade vid en byggnadsmminnesförklaring. Det innebär att alla invändiga snickerier i dessa rum måste behållas. Detta gäller inte kökstillbyggnaden från 1970-talet på baksidan. Färgsättning diskuteras med museet. En rörstam från ett eventuellt WC på vinden måste förläggas så att den inte kommer i konflikt med de skyddade interiörerna.

Att inreda även dusch på vinden torde vara mycket vanskligt, och vi vill avråda från detta med tanke på den stora risken för fuktskador.

Exteriör: Den idag äldsta panelen på huset, vilken ändock troligen inte är ursprunglig, återfinns på framsidan och på östgaveln. Det är en locklistpanel med brädor i varierande bredder. Locklisten är bred (1" x 2 1/4") och snarlik den på baksidan av Kaptenshuset.

Huset är vitt med gröna snickerier och knutlådor.

Vi föreslår: Den äldsta panelen behålls. Huset bör även i fortsättningen ha locklistpanel lik den äldsta. Vid panelbyte eller reparationer kan med fördel samma locklist som till kaptenshuset användas.

Nya panelbrädor bör väljas ramsågade, eftersom brädor med mönster efter cirkelsåg skulle bryta allt för mycket mot husets ålderdomliga karaktär.

Färgsättning: Den äldsta panelen har ursprungligen varit gulmålad, och snickerierna tidigare vita. Huset kan med fördel fortsätta att vara vitt. Den gröna färgen skall i så fall begränsas till fönsterbågarna, medan fönster- och dörr-omfattningar, vindskivor och inte minst knutlådorna bör vara vita.

Enkupigt tegel behålls på taket, vid behov kompletteras med annat äldre tegel.

Skadade partier i fönster och fönsteromfattningar byts och nytillverkas med originalen som förebild

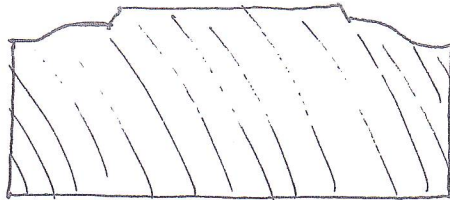
3.3 LADAN

Befintlig inredning, och då främst stallet behålls. Rödfärgas med ockragula dörrar. Färgen bör vara slamfärg.

3.4 MAGASIN

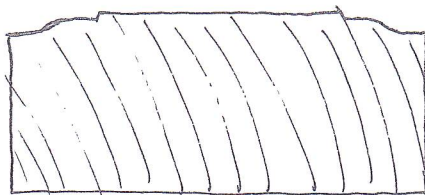
Bibehållen gul färgsättning, kulör som kaptenshuset, kanske något skarpare i brytningen. På västra delen, närmast husen, sitter en bredare locklist av samma typ som på husens äldre paneler. Denna listtyp bibehålls här.

FLORÖN

LOCKLISTPROFILER
901114

KAPTENS Huset

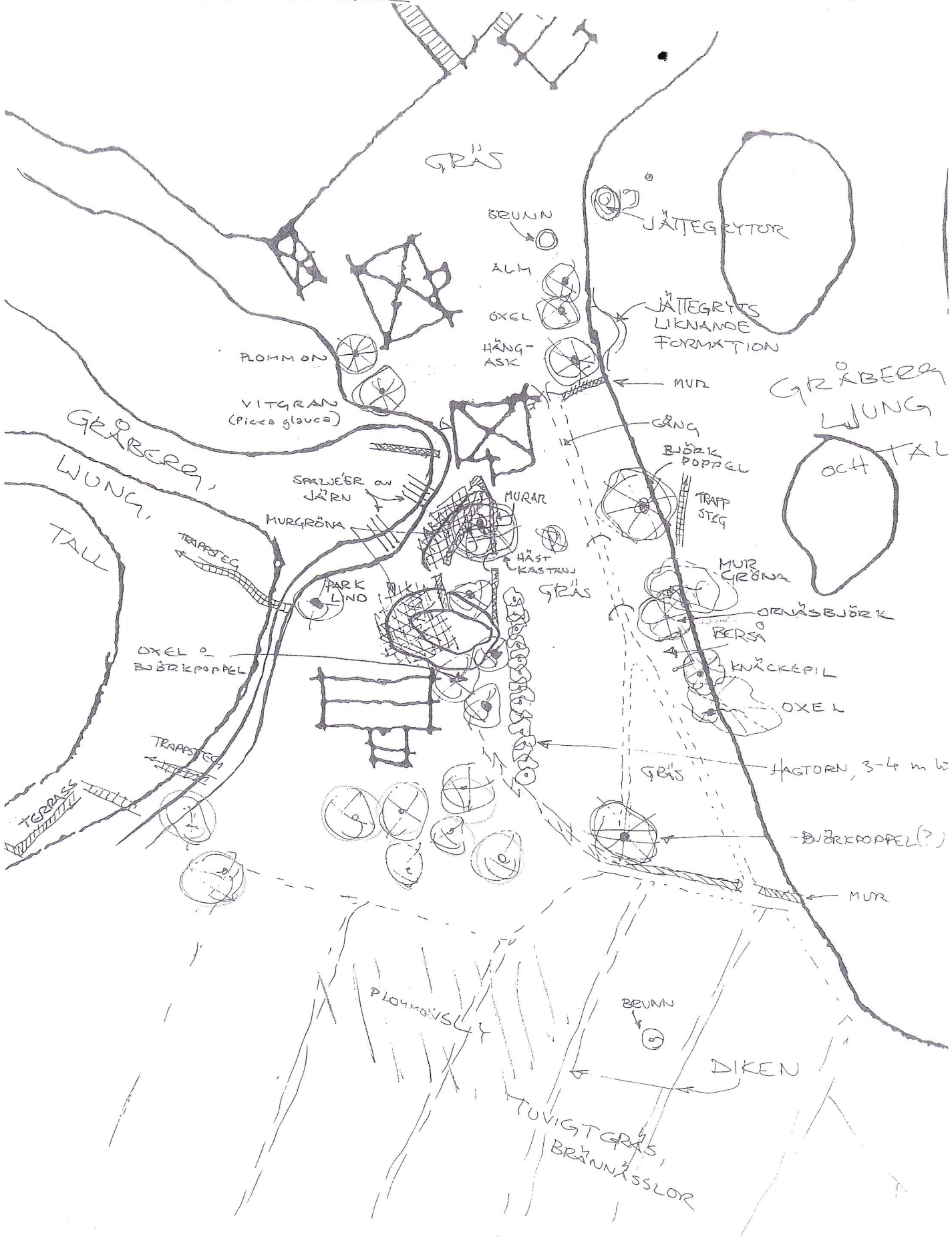

KROGEN

FLORÖN

SKISS ÖVER TRÄDGÅRDEN

Trädgården i november
Foto Tomas Brandt, Bohusläns museum

Detalj av murar i trädgården
Foto Tomas Brandt, Bohusläns museum

(*Hetera helix*), ornäsbjörk (*Betula pendula*, var. "*Dalecarlia*"), vildkaprifol (i berså), knäckepil (*Salix fragilis*) och oxel (*Sorbus intermedia*). Dessutom enstaka exemplar av mindre askar (*Fraxinus excelsior*).

Fältskiktet utmed östra sidan av "gången" tvärs ignom trädgården domineras av ormöga, tigerlilja, majsmörblomma (*Ranunculus auricomus*), maskros (*Taraxacum "vulgare"*), hundkex (*Anthriscus silvestris*), skogsviol (*Viola riviniana*) och svalört (*Ranunculus ficaria*).

Fältskiktet på västra sidan av "gången" dominerades av liljekonvalj (*Convallaria majalis*), skogsnäva (*Geranium silvaticum*) och gullviva (*Primula veris*). Dessutom förekommer enstaka buskar av tibast (*Daphne mezereum*).

3)

Älgörtsfuktäng

Gammal åker. Älgört (*Filipendula ulmaria*) och bladvass (*Phragmites communis*) dominerar fältskiktet. Övriga fältskiktet utgörs främst av tuvtätel (*Deschampsia caespitosa*), humleblomster (*Geum rivale*), blodrot (*Potentilla erecta*), hirsstarr (*Carex panicea*) och ängsfräken (*Equisetum pratense*). Solitärer av tall (*Pinus* spp) och en (*Juniperus communis*).

4)

Gammal åker på sandig skaljord. Följande kvävegynnade arter dominerade helt: Hundkex, åkertistel (*Cirsium arvense*), kvickrot (*Elymus repens*), brännässla (*Urtica dioica*) och älgört. Dessutom rikligt inslag av vanligt kungsljus (*Verbascum thapsus*) och gulvial (*Lathyrus pratensis*).

I sydväst avgränsades den gamla åkern av en busk/trädridå bestående av gran (*Picea abies*), alm (*Ulmus glabra*), knäckepil (*Salix fragilis*) och hagtorn (*Crataegus* sp.). I söder avgränsades området av stora buskage av hartsros (*Rosa villosa*) och plommon-"sly". Mitt på den gamla åkern växte ett tätt bestånd av hallon (*Rubus idaeus*).

5)

Tätt blandbestånd av flera videarter (*Salix* spp.), svarttall (*Pinus nigra*) och bergtall (*Pinus mugo*) samt enstaka exemplar av skogsalm.

6)

Blandskogsbestånd av svarttall, ask (*Fraxinus excelsior*), gran (*Picea* sp.), hästkastanj (*Aesculus hippocastanum*), glasbjörk (*Betula pubescens*) och parklind (*Tilia x vulgaris*). I det beskuggade fältskiktet märks främst kirskaal (*Aegopodium podagraria*), hundkex, älggräs, svalört och skogsnarv (*Moehringia trinervia*).

Bl a en stor parklind med riklig skottsättning. Bergknallen norr om ladan är helt beklädd med murgröna (*Hedera helix*). I övrigt kringgärdas ladan och berget väster därom av surkorsbär (*Prunus cerasus*), syrén och rönn (*Sorbus aucuparia*) samt buskage av tibast och olvon (*Viburnum opulus*).

Sammanfattningsvis

utgörs vegetationen kring bebyggelsen numera av en mosaik av inplanterade och vilda/invandrade träd, buskar, örter och gräs. Eftersom flera decennier passerat sedan trädgården anlades, får man anta att nuvarande sammansättning av kulturväxter har acklimatiserat sig till Floröns gynnsamma klimat.

De inplanterade växter som främst sätter prägel på trädgården är rikliga bestånd av murgröna samt björkpoppel, hängask och ornäsbjörk. I trädgårdens utkant mot väst är det främst beståndsbildande knäckepil och svarttall som dominerar. Den gamla åkern har sannolikt gödslats med kväverika brunalger (tång) och *Zostera* (sjögräs) eftersom vildhallon, brännässla, åkertistel mfl vandrat in i stor mängd. Den säregna röda näckrosen, en variant av nit näckros, finns fortfarande i en damm väster om bebyggelsen.

De fågelarter som observerades den 24/5 1991 kan nog betecknas som häckande arter. Här förekom: Kråka, taltrast, koltrast, rödhake, järnsparv, bofink, hämpling, grönfink, sävsparv, lövsångare, härmsångare, ärtsångare, törnsångare, blåmes, talgoxe, gök samt gråsiska. Den sistnämnda (ca 10 ex observerade) furagerade på de talrikt förekommande kottfröna från svarttall (*Pinus niger*). Detta får betecknas som en intressant iakttagelse då flera hanar uppvisade raskaraktären av *Acanthis flammea cabaret*.

Denna västliga ras av gråsiska invandrade till Bohuslän och Hlaland från Nordjylland under början av 1970-talet. De försvinner från Bohuslän under vintern och återvänder i början av maj. Detta skiljer dem från den i norra Sverige häckande nominatrasen. Den västliga gråsiskan, vilken är något mindre, har anpassat sig till två kulturpåverkade miljöer på västkusten. Dels exploaterar den fröna från inplanterade bergtallar (*Pinus mugo*) och förekommer då i anslutning till dessa skogar, och dels förekommer den på igenväxande hållmarksljunghedar där möjligen ljunghedens frön kan vara en viktig föda. På Florön hade, intressant nog, dessa gråsiskor utnyttjat de storfröiga svarttallarna. Det som gör detta ovanligt är naturligtvis det att svarttallen mycket sällan är beståndsbildande på västkusten.

Källor:

Bohusläns museums arkiv

Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län: Kulturhistorisk dokumentation inför byggnadsminnesförklaring Nr 22. 1982.

Ortnamnen i Göteborgs och Bohus län XVI: Kville härad.